

Józefa Kostek, *Jankowski Stanisław* [w:] Kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej

Jankowski Stanisław (1876–1948), malarz, grafik, pedagog, społecznik

Ur. 16 lipca 1876 r. w Michałowicach, pow. Drohobycz jako najstarsze z czworga dzieci Jana – drobnego dzierżawcy – i Euzebii z Żurawskich. Do szkoły ludowej i średniej uczęszczał w Stryju. Po ich ukończeniu rozpoczął studia malarskie, prawdopodobnie w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Niestety musiał je przerwać z powodu śmierci ojca i podjąć pracę, aby zapewnić utrzymanie matce i rodzeństwu.

W 1899 r. podjął pracę nauczyciela rysunków i robót ręcznych w siedmioklasowej szkole w Przemyślu przy ulicy Wodnej oraz w szkole rzemieślniczej. Jednocześnie włączył się w działalność Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” oraz szkolnej organizacji niepodległościowej. W 1902 r. poślubił Sabinę Ekiert, z którą miał trzy córki – Jadwigę, Alinę i Annę.

Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu od momentu jego założenia w 1909 r. W 1912 r. ofiarował do zbiorów Muzeum TPN ponad 240 różnorodnych monet, później także różnego rodzaju eksponaty, w tym własne akwarele o tematyce ludowej. W latach 1913–1920 wchodził do Zarządu TPN, a od 1917 r. pełnił funkcję I wicekustosza Muzeum jako członek jego dyrekcji. Uczestniczył w pracach komisji ochrony zabytków oraz przy wydaniu przewodnika Mieczysława Orłowicza (*Ilustrowany przewodnik po Przemyślu i okolicy*, Przemyśl 1917). Na posiedzeniu założycielskim 31 lipca 1916 r. wszedł do Komitetu Archiwum Wojennego gromadzą-

cego wszelkie materiały dotyczące trwającej wojny. Dostrzegał znaczenie aktualnych wydarzeń i apelował o zabezpieczenie miejsc i śladów pamięci tamtych wojennych wydarzeń dla przyszłych pokoleń z myślą o intensyfikacji przyszłego ruchu turystycznego w Przemysłu. W czasie I wojny światowej Stanisław Jankowski pełnił także funkcję przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Działał ponadto w Związku Nauczycielstwa Ludowego i Zjednoczeniu Towarzystw Polskich, w Sekcji Klubu Uliczników zajmującej się kwestią młodzieży pozbawionej właściwej opieki. W 1919 r. założył prasowy organ Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego – tygodnik „Nauczyciel Polski”, którego pierwszy numer ukazał się 3 maja tegoż roku. Współpracował także z „Ziemią Przemyską” oraz „Echem Przemyskim” rysując wignetki, pisząc artykuły dotyczące problematyki wychowawczej oraz różnego rodzaju felietony. Autor broszury *O szczęście dziecka. Kilka uwag w sprawie wychowania* (Przemyśl 1916).

Wraz z Kazimierzem M. Osińskim zaprojektował w tym czasie odznakę honorową za udział w walkach o Przemyśl 1918–1919 tzw. „Gwiazdę Przemysła”.

W 1920 r. przeprowadził się wraz z rodziną do Janowa Lubelskiego, gdzie objął funkcję inspektora szkolnego. Prowadził tam niezwykle ożywioną działalność pedagogiczną i społeczną inicjując budowę szkół i domów ludowych, organizując kluby, świetlice wiejskie, chóry, zespoły amatorskie oraz prowadząc własną akcję odczytową. Nadal także utrzymywał kontakt z przemyskim środowiskiem i aktywnie wspierał działania TPN, za co w 1923 r., otrzymał honorowy tytuł jego Członka Założyciela.

W 1930 r., z powodu problemów zdrowotnych żony, Stanisław Jankowski przeprowadził się z rodziną w okolice Chyrowa. Tam dużo malował, prowadził badania folklorystyczne jak również kontynuował działalność społecznikowską, głównie na niwie teatru amatorskiego.

Po inwazji niemieckiej na Związek Radziecki w czerwcu 1941 r. powrócił do Przemyśla. Tu utrzymywał się z malowania nastrojowych pejzaży, wykonywanych głównie techniką akwareli. Podejmował także próby tajnego nauczania oraz przez pewien czas pracował w Szkole Zawodowej przy ul. L. Tarnawskiego.

Zmarł 27 marca 1948 r. w Przemyślu i został pochowany na cmentarzu głównym przy ul. Słowackiego.

Twórczość artystyczna Stanisława Jankowskiego mieści się w kategoriach realizmu. We wcześniejszym okresie widoczne są w niej silne wpływy secesji (plakat na obchody setnej rocznicy urodzin Słowackiego-1909, winiety, afisz Muzeum TPN z 1916 r.). Malował pejzaże, portrety, martwe natury, sceny z życia Huculów, kwiaty, projektował plakaty i meble. Brał udział w wystawach m.in. w Przemyślu, Lwowie, Chyrowie, Wadowicach. Jego prace przechowywane są w zbiorach MNZP, Muzeum Narodowym w Krakowie oraz w kolekcjach prywatnych.

Bibliografia: USC w Przemyślu, Księga zmarłych w 1948 r.; *I Salon Wiosenny w Pałacu Sztuki, TPSP, Lwów 1914*; *Przewodnik po wystawie roku 1863, Lwów 1913*, s. 72; *Wystawa wiosenna, Zachęta – Salon Sztuki, Lwów 1929*; „Gazeta Przemyska” 1909 z 16 II, 30 IV, 21 V; „Nasz Kraj” 1906 półr. II, s. 48; „Rocznik TPN w Przemyślu”, t. 1, s. 91, 130; t. 2, s. 228, 248; t. 3, s. 8, 12, 25, 30, 41, 43.

Dobrowolski T.W., *Stanisław Jankowski – pedagog i malarz*, W: *Z dziejów kultury i literatury ziemi przemyskiej*, Przemysł 1978, s. 453-459; Kotowicz C., *Malarstwo Polski południowo-wschodniej*, Rzeszów 1982, s. 88; Kubaszewska H., *Jankowski Stanisław*, W: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, t. 3, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1979, s. 220.